

บทที่ ๑

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพา

ชาวญี่ปุ่นและชาวไทยเริ่มมีการติดต่อกันอย่างเป็นทางการครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ (ค.ศ. ๑๙๐๖) ในรัชสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ โดยโชกุน อิเอยาสุ (Ieyasu Shogun) ได้มีสาส์นมาถวายสมเด็จพระเอกาทศรถพร้อมด้วยดาบญี่ปุ่น ๑ เล่ม และเกราะ ๓ สำหรับฝ่ายญี่ปุ่นหูลงเป็นใหญ่กับไม้หอมของไทยเป็นการแลกเปลี่ยน ปรากฏว่ามีชาวญี่ปุ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงศรีอยุธยาประมาณ ๑,๐๐๐-๑,๕๐๐ คน ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมมีทหารอาสาญี่ปุ่นจำนวนมากซึ่งมี "ออกญาเสนาภิมุข" หรือ "ยามาดา นากามาซา" (Yamada Nizayemon Nagamasa) เป็นเจ้ากรมอาสาญี่ปุ่น แต่เมื่อถึงรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ออกญาเสนาภิมุขก็ถูกกำจัดจนถึงแก่กรรมที่เมืองนครศรีธรรมราชใน พ.ศ. ๒๒๗๓ (ค.ศ. ๑๖๓๐) หลังจากนั้นชาวญี่ปุ่นก็อพยพออกไปจากกรุงศรีอยุธยาซึ่งมีผลให้การติดต่อทางด้านการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นต้องหยุดงักไปด้วย สมัยที่ญี่ปุ่นปิดประเทศเมื่อ พ.ศ. ๒๒๘๘ (ค.ศ. ๑๖๓๖) นั้น ญี่ปุ่นไม่ได้ติดต่อกับประเทศอื่นนอกจากฮอลันดาเท่านั้น จนถึง พ.ศ. ๒๓๕๓ (ค.ศ. ๑๘๑๐) ญี่ปุ่นจึงได้เริ่มเปิดประเทศอีกครั้งหนึ่ง การติดต่อทางด้านการค้าขายระหว่างพ่อค้าชาวญี่ปุ่นกับชาวไทยก็งมอยู่เรื่อยมา และได้เริ่มติดต่อกันอย่างเป็นทางการอีกครั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อนายเค โอโตรี (K. Otori) เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยและได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ด้วย

กรมศิลปากร, ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๒๐, หน้า ๑๒.

๒. ดวงพันธ์ รัตนภูษิต แปล, "เอกสารสมัยพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ของญี่ปุ่นเกี่ยวกับกรุงสยาม", ศิลปากร ๕ (มกราคม ๒๕๑๔) : ๕-๕๗.

ใน พ.ศ. ๒๔๓๐ (ค.ศ. ๑๘๘๗) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมอบให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศร์วัชรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศซึ่งเดินทางกลับจากสหรัฐอเมริกาผ่านประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้แทนไทยและทำปฏิญญาทางไมตรีและการพาณิชย์ (Declaration of Friendship) ร่วมกันเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๓๐ โดยมีนายอาโอคิ ทูโซะ รองรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้แทนฝ่ายญี่ปุ่น และในการแลกเปลี่ยนสัตยาบันปฏิญญารัฐบาลไทยได้มอบให้ พระยาภาสกรวงษ์ เป็นผู้แทนฝ่ายไทยเดินทางไปญี่ปุ่นในวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๐ ให้ขุนวรการโกศล ข้าราชการกรมศึกษาธิการออกไปด้วย ทั้งนี้เพื่อจะศึกษาระบบการศึกษาของญี่ปุ่นเพื่อจะนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการศึกษาของไทยด้วย^๑

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๔๐ (ค.ศ. ๑๘๙๗) ประเทศไทยและญี่ปุ่นได้ทำสนธิสัญญาอย่างเป็นทางการ โดยมีพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศร์วัชรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ลงนามฝ่ายไทยและมีนายอินากากิ ราชทูตญี่ปุ่นเป็นผู้ลงนามฝ่ายญี่ปุ่น ในสนธิสัญญาทางไมตรีและพาณิชย์และการเดินเรือระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๐ ทั้งสองประเทศนี้ก็ใกล้ชิดต่อกันตลอดมาโดยเฉพาะทางด้านการศึกษา^๒ ความสัมพันธ์ทางด้านการศึกษา

นอกจากความสัมพันธ์ทางด้านการเมือง ทางด้านเศรษฐกิจและการค้าขายแล้ว ไทยกับญี่ปุ่นยังมีความสัมพันธ์ทางด้านการศึกษาด้วย กล่าวคือตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรับปรุงการปกครอง และการทหาร ทั้งนี้เพื่อให้กองทัพไทยเป็นกองทัพที่ —

^๑ สุรางศรี ตันเสียงสม, "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๔๕.

^๒ สุรางศรี ตันเสียงสม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑.

ทันสมัยตามแบบอย่างของประเทศตะวันตกและญี่ปุ่น ก็จะทำให้เห็นว่าพระองค์ทรงตั้งกรมทหารเรือขึ้น
 ใน พ.ศ. ๒๔๓๐ (ค.ศ. ๑๘๘๗) และได้ส่งคนไทยไปศึกษาวิชาการ ณ ต่างประเทศในทวีปยุโรปและ
 ในประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นนั้นค่าใช้จ่ายในการส่งคนไทยไปศึกษาต่อนั้นสิ้นเปลืองเงิน—
 น้อยกว่าในทวีปยุโรปเช่นในอังกฤษ เยอรมนี และเดนมาร์ก เป็นต้น ปรากฏว่าในเดือนธันวาคม
 พ.ศ. ๒๔๔๔ (ค.ศ. ๑๘๐๑) รัฐบาลไทยได้ส่งนักเรียนนายเรือรุ่นแรกไปญี่ปุ่นจำนวน ๔ คน แต่ต่อมา
 ก็ต้องเลิกโครงการนี้ไปเนื่องจากฝ่ายญี่ปุ่นเรียกร้องต่อรัฐบาลไทยเป็นการแลกเปลี่ยนเช่น ฝ่ายไทย
 จะต้องมีผู้อาวุษบุรุษภักดีจากประเทศญี่ปุ่นหรือจะต้องรับชาวญี่ปุ่นเข้าทำงานในกระทรวงทหารเรือแทน
 ชาวเดนมาร์ก ด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทยจึงหันมาส่งนักเรียนไทยไปศึกษาวิชาทหารเรือในเยอรมนีแทน
 แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลไทยก็ยังส่งทหารเรือไปฝึกฝนหาความรู้เพิ่มเติมในประเทศญี่ปุ่นเมื่อ พ.ศ.
 ๒๔๕๕ (ค.ศ. ๑๘๑๑) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะฝ่ายไทยต้องการให้
 นายทหารไทยได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการใช้อาวุธตอร์ปิโด^๑

ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
 รัฐบาลไทยได้สั่งซื้ออาวุธและเรือรบจากญี่ปุ่นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๑ จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ (ค.ศ. ๑๘๘๘
 -๑๙๓๒) เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบ
 ประชาธิปไตยแล้วก็ตาม รัฐบาลไทยก็ได้สั่งซื้ออาวุธบุรุษภักดีจากประเทศญี่ปุ่นเข้ามาใช้ในกองทัพไทย
 ตลอดมา ความสัมพันธ์ทางการทหารระหว่างไทยกับญี่ปุ่นจึงมีความผูกพันใกล้ชิดกันมากขึ้น
 เมื่อญี่ปุ่นได้ตั้งสำนักผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบกและทหารเรือประจำประเทศไทยใน พ.ศ. ๒๔๗๖ (ค.ศ.
 ๑๙๓๓) ญี่ปุ่นได้ส่งเรือรบชื่อ "คุมา" (Kuma) เข้ามาเยือนประเทศไทยและใน พ.ศ. ๒๔๗๗
 (ค.ศ. ๑๙๓๔) เรือฝึกญี่ปุ่น ๒ ลำคือ เรือ "อาซามะ" (Asama) และเรือ "ยาคุโม"
 (Yakumo) ได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยพร้อมทั้งเจ้าฟ้ากุมิ (H. I. H. Prince Kumi)

^๑ สุรางศรี คันเสียงสม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๖-๖๘.

ก็เสด็จมาในขบวนเรือนี้ด้วย ซึ่งเป็นการกระชับความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างทั้งสองประเทศให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น อนึ่งสมเด็จพระจักรพรรดิแห่งประเทศญี่ปุ่นได้ทรงมีพระราชโอรสเสด็จมาขอพระทัยในพระมหากษัตริย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของไทย และขอใจรัฐบาลไทยตลอดทั้งประชาชนชาวไทยที่ได้ให้การต้อนรับและจัดการรับรองเจ้านายญี่ปุ่นและคณะนายทหารญี่ปุ่นในกองเรือฝึก ๒ ลำของญี่ปุ่นในครั้งนี้^๒ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๓๕ (ค.ศ. ๑๙๓๒) ญี่ปุ่นได้ส่งเรือลาดตระเวนชื่อ "ยูบารี" (Yubari) เข้ามาเยือนประเทศไทยอีกและใน พ.ศ. ๒๔๔๐ เรือฝึกญี่ปุ่นอีก ๒ ลำคือ เรือ

"ยากูเม" (Yakume) และเรือ "อิวาเตะ" (Iwate) ก็เข้ามาเยือนประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง^๓

เป็นที่น่าสังเกตว่าในระยะนี้ญี่ปุ่นมักจะส่งเรือรบเข้ามาเยือนประเทศไทย และพยายามเน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ซึ่งน่าจะพิจารณาได้ว่าญี่ปุ่นน่าจะต้องการแสดงแสนยานุภาพทางทะเลของตนให้เป็นที่ปรากฏและให้นานาชาติประจักษ์ทั่วทั้งไทยตะวันตกในแสนยานุภาพแห่งจักรพรรดินาวีของญี่ปุ่น ทั้งนี้พฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในช่วงเวลาเดียวกับที่ประเทศญี่ปุ่นมีนโยบายขยายอำนาจลงใต้คือ "นโยบายการจัดระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก" และ "นโยบายการสร้างวงไพบูลย์ร่วมแห่งมหาเอเชียนูรพา" (New Order in East Asia and The Greater East Asia Co-Prosperity Sphere) อันจะได้เป็นที่ประจักษ์ในระยะต่อมา

^๑ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี. สำเนาหนังสือที่ ง.๒๐๗/๑๙๕๔ จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๔๓๗ (ต่อไปใช้. สล. สำนักนายกฯ)

^๒ สล. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๓/๒๔๓๕ ลงวันที่ ๕ เมษายน ๒๔๓๕

^๓ สล. สำนักนายกฯ. สำเนาหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศถึงอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๔๐

การสถาปนาระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับนโยบายความเป็นผู้นำของญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนี้โดยรวมแผนจูเรียและเงินเข้าด้วยกันแล้วสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างกันทุกด้านทั้งในด้านการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางทหาร และทางวัฒนธรรม การสร้างวงไพบูลย์ร่วมแห่งมหาเอเชียบูรพาเป็นเครื่องมือซึ่งญี่ปุ่นใช้ขยายอำนาจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งตามแผนการนี้วงไพบูลย์ร่วมแห่งมหาเอเชียบูรพาประกอบด้วย อินเดียน พม่า มลายู สิงคโปร์ บอร์เนียว ชวา อินโดจีนฝรั่งเศส หมู่เกาะอีสต์อินดีส์ (อินโดนีเซีย) ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย

ญี่ปุ่นได้ให้ความสนใจต่อกิจการทหารของไทยตลอดมา ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ดังจะเห็นได้ว่าใน พ.ศ. ๒๔๘๘ (ค.ศ. ๑๙๔๕) นั้น นายยามาเบะ (Yatabe) อัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ได้พยายามสร้างความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับไทยให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น คือ นายยามาเบะ ได้ชักชวนนาวาเอก หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ กมลนาวิน) ร.น. แม่ทัพเรือไทยในสมัยนั้นให้สั่งซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะเรือรบและเครื่องบินรบ ทั้งได้เชิญนาวาเอก หลวงสินธุสงครามชัย และคณะกรรมการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์สำหรับใช้ในกิจการกองทัพเรือไทย ให้เดินทางไปเยือนประเทศญี่ปุ่นเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๘^๒ ต่อมาในปีเดียวกันนี้รัฐบาลไทยได้สั่งซื้อเรือรบจำนวนหลายลำ และสั่งซื้อเรือรบหลวง "ธนบุรี"^๓ ด้วย ในระยะต่อมาประเทศไทยได้รับเรือดำน้ำจำนวน ๒ ลำ จากญี่ปุ่นเป็น ---

๑

ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์, "ญี่ปุ่นกับลัทธิจักรวรรดินิยมในเอเชียตะวันออกเฉียง

พ.ศ. ๑๙๒๑-๑๙๔๕," วารสารรามคำแหง ๑ (ตุลาคม ๒๕๒๑): ๑๐๐-๑๐๑.

๒

Edward Thadeus Flood, Japan's Relations with Thailand, 1928-1941, (University of Washington, 1967), p.98-99.

๓

เรือรบหลวงธนบุรี ถูกจมในยุทธนาวีที่เกาะช้างเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๔

ครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๕๑ (ค.ศ. ๑๙๐๘) อันเป็นที่น่าสังเกตว่ารัฐบาลไทยสมัยพลตรี หลวงพิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้ส่งนายทหารไทยไปศึกษาวิชาทหารเรือในประเทศญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลให้ไทยกับญี่ปุ่นมีความสนิทสนมกันมากขึ้นในระยะต่อมา

ก. บทบาทของญี่ปุ่นในกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส

ตามที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่าในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๑๐ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๐ (ค.ศ. ๑๘๖๗-๑๙๐๗) ประเทศไทยได้เสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสรวมจำนวนเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๔๕๐,๖๐๐ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๕๐ ของเนื้อที่ประเทศไทยในปัจจุบันซึ่งมีเพียง ๕๑๔,๐๐๐ ตารางกิโลเมตรเท่านั้น การเสียดินแดนดังกล่าวเป็นการถูกบังคับ นอกจากนี้ในการกำหนดการปักปันเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสนั้นรัฐบาลฝรั่งเศสก็ได้ยึดถือตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศและความยุติธรรม กล่าวคือฝรั่งเศสมิได้ถือร่องน้ำลึก(Thalweg)เป็นเส้นเขตแดน แต่ฝรั่งเศสกลับถือว่าบรรดาเกาะทั้งหลายในลำแม่น้ำโขง เป็นของฝรั่งเศสทั้งสิ้น -

๑ Edward Thadeus Flood, Japan's Relations with Thailand, 1928-1941, (University of Washington, 1967), p. 98.

๒ กองบรรณสาร, กระทรวงการต่างประเทศ. แฟ้ม อินโดจีน ๓:๒ (๒) บันทึกเรื่องไทยขอปรับปรุงเขตแดนกับฝรั่งเศสโดยขอถือเขตแดนธรรมชาติเป็นเส้นเขตแดน (ต่อไปใช้ กยส. ต่างประเทศ.) "ดินแดนที่ประเทศไทยเสียไปให้แก่ฝรั่งเศสคือ (๑) แคว้นกัมพูชา พ.ศ. ๒๔๑๐ (๒) ดินแดนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง แคว้นสิบสองจุไทย [แคว้นสิบสองจุไทยเป็นของฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖] หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และนครจำปาศักดิ์ฝั่งตะวันออก และเกาะในแม่น้ำโขง พ.ศ. ๒๔๓๖ (๓) ดินแดนทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขงที่อยู่ตรงข้ามกับหลวงพระบางและเขตนครจำปาศักดิ์กับเขตเขมรบางตอน พ.ศ. ๒๔๔๗ (๔) มณฑลบูรพา คือ พระตะบอง เสียมราช และศรีโสภณ พ.ศ. ๒๔๕๐"

และตอนซึ่งอยู่ที่เขตแดนฝั่ง ไทยซึ่งมีร่องน้ำที่ลุ่มข้ามไค้นฝรั่ง เสสก็อ้างถือว่าเป็นเกาะ แต่ประเทศไทยในฐานะประเทศเล็กก็ได้ดำเนินนโยบายไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อฝรั่งเสสตลอดมา จนกระทั่งใน พ.ศ. ๒๔๗๕ (ค.ศ. ๑๙๓๒) ในระหว่างที่กำลังเจรจากันเพื่อทำสนธิสัญญาทางไมตรีพาณิชย์และการเดินเรือระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเสสนั้น ทางรัฐบาลไทยได้เสนอต่อผู้แทนของรัฐบาลฝรั่งเสสขอปรับปรุงเส้นเขตแดนให้เป็นไปตามความยุติธรรม แต่ฝ่ายฝรั่งเสสได้เสนอว่าให้รอไว้เจรจากันเมื่อจะทำสัญญาเกี่ยวกับอินโดจีนจะเหมาะกว่า รัฐบาลไทยจึงต้องรอโอกาสที่จะขอปรับปรุงเส้นเขตแดนของไทยกับอินโดจีนตลอดมา

จนกระทั่งสมัยพลตรี หลวงพิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรกระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๑ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๓ (ค.ศ. ๑๙๓๘-๑๙๔๐) รัฐบาลไทยได้รื้อฟื้นเรื่องการปรับปรุงเส้นเขตแดนของไทยกับอินโดจีนฝรั่งเสส อีกทั้งต้องการจะเรียกครองดินแดนเดิมที่ไทยสูญเสียไปกลับคืนและต้องการจะรวบรวมชนชาติไทย ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่ตกค้างอยู่ในดินแดนอินโดจีนฝรั่งเสสกลับคืนด้วย เพราะเป็นการสนับสนุนนโยบาย "ไทยรวมไทย" ของพลตรี หลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและเป็นการสนองนโยบายของ "คณะราษฎร" หรือ "คณะปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕" นอกเหนือจากหลัก ๖ ประการที่คณะราษฎรได้ประกาศไว้^๒

รัฐบาลสมัยพลตรี หลวงพิบูลสงคราม ยังได้ปรับปรุงกำลังทหารอย่างเต็มที่เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองและทางทหารภายในประเทศ และเนื่องจากปัจจัยภายนอกประเทศคือสถานการณ์ในขณะนั้นมีท่าทีว่าจะเกิดสงครามใหญ่ขึ้น ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงได้ทุ่มเทงบประมาณแผ่นดินในการป้องกันประเทศมากขึ้น กล่าวคือเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ กระทรวงกลาโหมขอตั้งงบประมาณพิเศษสำหรับซื้อ

^๑ ประเสริฐ บัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๑๗) (กรุงเทพฯ : ช. ชุมชุมช่าง, ๒๕๑๗), หน้า ๒๓๕.

^๒ คำบอกเล่าของพลโท ประยูร ภมรมนตรี หนึ่งในผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ณ บ้านเลขที่ ๖๖ ซอยสุขุมวิท ๕๒ กรุงเทพฯ แก่ผู้วิจัย ร.ท. สมโชค สวัสดิรักษา เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๒๓

อาวุธยุทโธปกรณ์และเครื่องบินรบเป็นจำนวนเงินถึง ๑๓,๕๐๐,๐๐๐ บาท โดยคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้เพิ่มเติมอีกประมาณ ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อเตรียมไว้ใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน และอนุมัติให้จ่ายเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยงทหารเกณฑ์กองประจำการปีที่ ๒ เป็นเงิน ๑,๕๕๒,๕๕๕ บาท^๒ เนื่องจากมีความจำเป็นต้องจัดกองทัพไทยแบบสมัยใหม่อาศัยการเคลื่อนที่ด้วยยานยนต์ กระทรวงกลาโหมจึงได้ของบประมาณเพิ่มเติมอีกจำนวน ๔,๕๕๕,๕๕๕ บาท เพื่อเป็นค่าซื้อยานยนต์และค่าก่อสร้างโรงทหารชั่วคราวขึ้น ซึ่งได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเช่นเดียวกัน^๓

นอกจากนั้นรัฐบาลไทยยังได้เพิ่มกำลังทหารทั้งสามเหล่าทัพขึ้น เพื่อเตรียมรับสถานการณ์สงคราม ประกอบด้วยกองทัพ ๒ กองทัพคือ กองทัพบูรพาและกองทัพอีสาน มีอัตรากำลังพล ๙๕ กองพัน รวมกำลังพลทั้งสิ้นประมาณ ๒๐,๐๐๐ คน^๔

^๑ สด. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๓๓/๔๑ วันศุกร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๑ เรื่องกระทรวงกลาโหมขอตั้งงบประมาณพิเศษสำหรับสะสมอาวุธและเครื่องบิน

^๒ สด. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑๔/๔๒ วันศุกร์ที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๒

^๓ สด. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๓/๔๓ วันพุธที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๓ เรื่องกระทรวงกลาโหมขอเงินงบประมาณเคลื่อนย้ายหน่วยทหารและซื้อยานยนต์ (พลตรี หลวงพิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยที่ ๒ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๔๓)

^๔ สด. สำนักนายกฯ. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๓/๒๕๔๓ วันพุธที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๓ และจากทำเนียบทหาร ตอนที่ ๑ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๓

(รัฐบาลตั้ง "กองบัญชาการทหารสูงสุด" เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ทั้งพลตรี หลวงพิบูลสงคราม เป็นแม่ทัพภาคทหารสูงสุดและแม่ทัพบก พลเรือตรี หลวงสินธุ์สงครามชัย เป็นแม่ทัพเรือ นาวาอากาศเอก หลวงอธิกเทวเดช เป็นแม่ทัพอากาศ)

ก) การเรียกร้องคืนแคนคืน

รัฐบาลสมัยพลตรี หลวงพิบูลสงคราม ได้รื้อฟื้นเรื่องการปรับปรุงเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๑ โดยฝ่ายไทยเสนอให้ถือเอาร่องน้ำลึกเป็นเส้นเขตแดน แต่ฝ่ายฝรั่งเศสก็โต้แย้งเรื่อยมา จนกระทั่งถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๒ การดำเนินการปรับปรุงเส้นเขตแดนดังกล่าวก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๓ รัฐบาลไทย รัฐบาลฝรั่งเศสและรัฐบาลอังกฤษได้ลงนามร่วมกันในกติกาสัญญาไม่รุกรานกันที่กรุงเทพฯ และได้มีการลงนามในกติกาสัญญาไม่รุกรานกันระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่นที่กรุงโตเกียวในวันเดียวกันนี้ ระหว่างที่รัฐบาลไทยกับรัฐบาลฝรั่งเศสดำเนินการเจรจาเรื่องปรับปรุงเส้นเขตแดนอยู่นั้น สถานการณ์ในอินโดจีนเริ่มมีความตึงเครียดขึ้น กล่าวคือหลังจากที่ฝรั่งเศสพ่ายแพ้สงครามทางคานทวีปยุโรปและยอมลงนามในสัญญาสงบศึกกับเยอรมนีเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๓ แล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นได้ฉวยโอกาสจากความเสื่อมอำนาจของฝรั่งเศสนั้นยื่นข้อเสนอกับรัฐบาลวิซี ให้เปิดพรมแดนระหว่างอินโดจีนกับประเทศจีนเสียและอนุญาตให้ญี่ปุ่นส่งผู้ตรวจการไปควบคุมเพื่อให้มั่นใจว่ารัฐบาลจีนที่กรุงจุงกิงของจอมพล เจียง ไคเช็ค จะไม่ได้รับความช่วยเหลือทางทหารจากฝ่ายสัมพันธมิตร ต่อมาเมื่อต้นเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ ญี่ปุ่นได้ส่งทหารเข้าสู่อินโดจีนฝรั่งเศสประมาณ ๒๕,๐๐๐ คน โดยความยินยอมของรัฐบาลวิซี^๒

ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงได้ส่งคณะทูตพิเศษเดินทางไปเจรจากับรัฐบาลอินโดจีน-ฝรั่งเศส ณ กรุงฮานอย เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๕๓ โดยมีพันเอก หลวงพรหมโยธี และพันตรี ไชย ประทีปะเสน เป็นผู้ไปเจรจาเพื่อขอปรับปรุงเส้นเขตแดนตามลำแม่น้ำโขง^๓ ส่วนที่กรุงเทพฯ รัฐบาลไทยได้ดำเนินการ -

^๑ เมื่อฝรั่งเศสยอมจำนนต่อเยอรมนีแล้วจอมพล เปแตง จัดตั้งรัฐบาลวิซี ณ เมืองวิซีขึ้น แต่อยู่ภายใต้อิทธิพลของ เยอรมนี

^๒ ดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๓๕-๓๕.

^๓ ประยูร ภมรมนตรี, ชีวิต ๕ แผ่นดินของข้าพเจ้า, หน้า ๕๐๘.

เจรจากับนายเลปิสตีเออร์ อัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย อย่างไรก็ตามรัฐบาล—
ฝรั่งเศสได้ปฏิเสธข้อเสนอของรัฐบาลไทยที่จะให้เรือเอาร่องน้ำลึกเป็นเส้นเขตแดน ฝ่ายฝรั่งเศส
ยังคงต้องการรักษาสถานภาพเดิมของอินโดจีนไว้ต่อไป และแสดงเจตนาว่าจะป้องกันอินโดจีนจน
ถึงที่สุด^๑

หลังจากที่รัฐบาลฝรั่งเศสปฏิเสธข้อเสนอของรัฐบาลไทยเรื่องการปรับปรุงเส้นเขตแดนตาม
ลำแม่น้ำโขงนั้นแล้ว ในระยะต่อมาเมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ ได้เกิดปฏิกิริยาจากประชาชน
ชาวไทยได้เดินขบวนเรียกร้องสนับสนุนให้รัฐบาลดำเนินนโยบายเรียกร้องดินแดนเดิมของไทยกลับคืน
จากฝรั่งเศส^๒ ด้วยเหตุนี้สถานการณ์ในอินโดจีนจึงเพิ่มความตึงเครียดมากขึ้นและมีการละเมิดเส้น—
เขตแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสหลายครั้ง กล่าวคือเมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๓
เป็นครั้งแรกที่เครื่องบินรบของอินโดจีนฝรั่งเศสได้บินล้ำเส้นเขตแดนไทยเข้ามาทางฝั่งแม่น้ำโขงใน
เขตจังหวัดนครพนม ต่อมาเครื่องบินรบของอินโดจีนฝรั่งเศสก็บินล้ำเส้นเขตแดนไทยอีกหลายครั้ง
จนกระทั่งนำไปสู่การสงครามที่ไม่มีการประกาศอย่างเป็นทางการระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส
ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๓ (ค.ศ. ๑๙๑๐) เมื่อเครื่องบินรบของอินโดจีนฝรั่งเศสได้
บินล้ำเส้นเขตแดนไทยเข้ามาถึงลูกระเบิดถูกสถานีตำรวจจังหวัดนครพนมได้รับความเสียหายและมี
ผู้บาดเจ็บถึง ๖ คน^๓

^๑ กองทัพอากาศ, ประวัติการบุทโฆทางอากาศ กรณีพิพาทอินโดจีน พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๔
(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารอากาศ, ๒๕๒๐), หน้า ๓๒.

^๒ ปิยนาด บุนนาค, "บทบาทของการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อพัฒนาการทางการเมืองไทย
พ.ศ. ๒๔๓๕-๒๕๑๖" (แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓),
หน้า ๑๖๑-๑๖๒.

^๓ กบส.ต่างประเทศ. แฟ้ม อินโดจีน ๓:๓ (๔) คำสั่งที่ ๖/๕๓ เรื่องจัดการเกณฑ์คนเชื้อ
ชาติฝรั่งเศสในบางกรณี ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๕๓

ในวันเดียวกันนี้กองทัพอากาศไทยได้ส่ง เครื่องบินรบขึ้นต่อสู้กับ เครื่องบินของอินโดจีนฝรั่งเศส ขณะนั้นเครื่องบินรบของฝ่ายข้าศึกได้เพิ่มจำนวนขึ้นอีก ๔ เครื่อง บินล้ำเส้นเขตแดนไทยเข้ามา จึงเกิดการรบทางอากาศขึ้นระหว่างเครื่องบินฝ่ายข้าศึก ๕ เครื่อง กับเครื่องบินฝ่ายไทย ๓ เครื่อง เครื่องบินฝ่ายข้าศึกถูกยิงตก ๑ เครื่อง อีก ๔ เครื่องนั้นได้บินหลบหนีกลับไป และในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ปีเดียวกันนี้ กองทัพอากาศไทยได้ส่ง เครื่องบินไปโจมตีทิ้งระเบิดที่สุวรรณเขตและที่ทำแขกในเขตอินโดจีน ปรากฏว่าคลังน้ำมันและที่ตั้งทางทหารของข้าศึกได้รับความเสียหายอย่างมาก การรบทางอากาศระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสประมาณ ๑๑ ครั้งนั้น ส่วนใหญ่เครื่องบินรบฝ่ายไทยได้รับชัยชนะและได้ครองอากาศเหนือเขตยุทธภูมิอินโดจีนตั้งแต่เริ่มต้นสงคราม เครื่องบินกองทัพอากาศไทยได้ปฏิบัติการรบสนับสนุนกำลังกองทัพภาคพื้นดินและทำการรบบรร่วมกับกองทัพเรือเช่นได้ทำการโจมตีขัดขวางการยกพลขึ้นบกของทหารอินโดจีนที่ชายแดนจังหวัดตราด ได้ทิ้งระเบิดทำลายที่ตั้งทางยุทธศาสตร์เมืองสำคัญของฝ่ายข้าศึกได้แก่ นครเวียงจันทน์ เมืองเวียง และนครวัด ฯลฯ^๒

การรบทางบก

ตั้งแต่วันเริ่มต้นสงครามครั้งนี้รัฐบาลไทยได้ส่งกองทหารรุกเข้าไปในดินแดนอินโดจีนฝรั่งเศส ทางด้านกัมพูชา กองทัพไทยยึดดินแดนต่าง ๆ ได้ดังนี้

(๑) ทางด้านตะวันออก ดินแดนด้านอรัญประเทศ ตั้งแต่หน้าประตูเมืองศรีโสภณยาวประมาณ ๕๐ กิโลเมตร ตามพรมแดนจังหวัดจันทบุรีรับย์และสุรินทร์ และลงมาทางจันทบุรี

(๒) ด้านอีสาน ในเขตสุรินทร์ กองทัพไทยเข้ายึดได้ประมาณ ๕๐ กิโลเมตร จากเมืองเสียมราฐและนครวัด

^๑ กองทัพอากาศ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐-๔๓.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔.

ทางด้านอุบลราชธานี บิดพื้นที่รูปสามเหลี่ยมตรงข้ามปากเซ นครจำปาศักดิ์
ทางด้านอุบลราชธานี ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง กองทัพไทยไม่ได้ข้ามไปทางฝั่ง
ซ้ายของแม่น้ำโขงในดินแดนลาว เพียงแต่อยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง

(๓) ทางเหนือ กองทัพไทยยึดดินแดนหลวงพระบางได้ทั้งหมด ทางฝั่งขวา
ของแม่น้ำโขงอีกนัยหนึ่งดินแดนที่ไทยขอเจรจา

ทางด้านจันทบุรี กองทัพไทยยึดบางตำบลใกล้เคียง ๆ กับบ้านโพธิ์

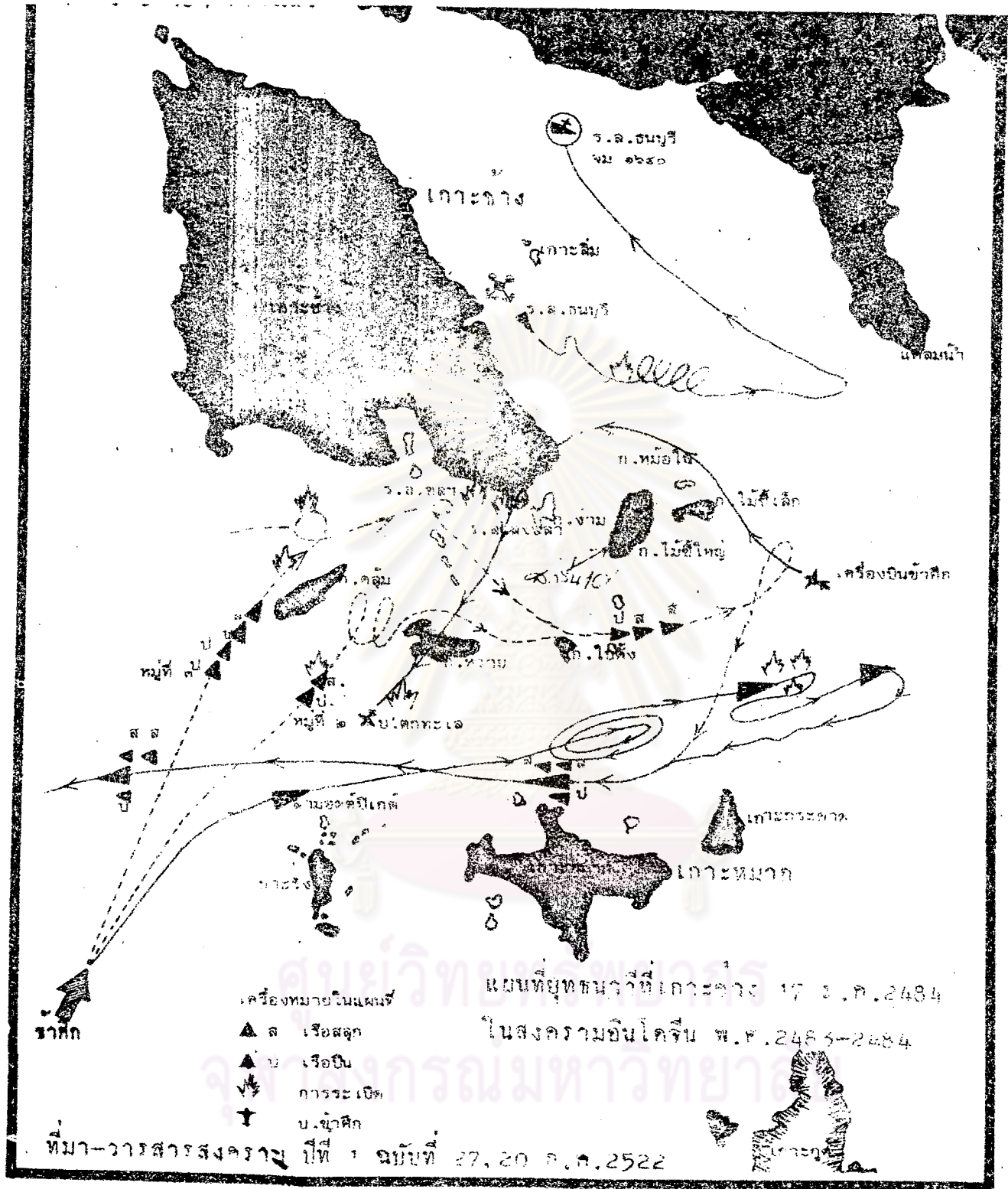
การรบทางทะเล

เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เวลา ๐๖.๐๐ น. กองเรือฝรั่งเศสภายใต้การนำของนายพลเรือตรี (Admiral Terraux) นำกองเรือฝรั่งเศสจำนวน ๓ ลำ เข้ามาทำการลาดตระเวนตรวจการณ์ในบริเวณอ่าวไทย ซึ่งมีเรือลาดตระเวน "ลามอตต์ปีเกต์" (La Motte Piquet) เป็นเรือธงมีระวางขับน้ำประมาณ ๕,๓๕๐ ตัน ได้ทำการรบกับกองทัพเรือไทยที่เกาะช้าง จังหวัดตราด เรือลามอตต์ปีเกต์ได้รับความเสียหายจากการรบครั้งนี้ เรือตอร์ปิโดของไทยยิงเรือรบฝรั่งเศสจม ๓ ลำ และฝ่ายฝรั่งเศสเสียเครื่องบินรบอีก ๑ เครื่อง แต่ฝ่ายไทยเสียเรือรบหลวง "ชนมูรี" เรือรบหลวงสงขลา และเรือรบหลวงชลนบุรี (โปรดดูแผนที่ยุทธนาวีที่เกาะช้างในใบแทรก)

ผลการรบทางทะเลครั้งนี้รัฐบาลไทยและรัฐบาลฝรั่งเศสต่างฝ่ายต่างไม่ยอมรับว่าฝ่ายตนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ฝ่ายใดก็ตามถ้าเปรียบเทียบความเสียหายในการรบครั้งนี้แล้ว ปรากฏว่าฝ่ายไทยเสียหายมากกว่าฝ่ายฝรั่งเศส^๒

^๑ ส.ส. สำนักนายท. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑/๔๔ (วิสามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๓ วันจันทร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๔๘๔, หน้า ๗.

^๒ กบ.ส. ต่างปร. เศ. แฟ้ม อินโดจีน ๓:๒ (๑-๓๐) เรื่องการใช้กำลัง

ในระยะต่อมาทั้งสองฝ่ายได้ตกลงเจรจากันให้มีการหยุดยิงตั้งแต่วันที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ อย่างไรก็ตามก็ถึงเมื่อเกิดสงครามอินโดจีนนั้นรัฐบาลไทยได้ส่งคณะทูตพิเศษเดินทางไปเจรจากับรัฐบาลเยอรมนีและรัฐบาลวิซี ที่กรุงเบอร์ลินและกรุงปารีส ตามลำดับ เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ ทั้งนี้เพื่อจะหาทางระงับการสู้รบและชี้แจงสถานการณ์ที่ประเทศไทยต้องการทำการรบกับอินโดจีนฝรั่งเศส โดยมีพันเอก ประยูร ภมรมนตรี เป็นหัวหน้าคณะและมีผู้ร่วมคณะอีก ๕ คน ด้วยเหตุนี้รัฐบาลเยอรมนีจึงได้ส่งการไปยังรัฐบาลวิซีให้ยุติการรบกับไทยเสีย เพราะเกรงว่าจะทำให้เปิดแนวรบที่สองขึ้นทางด้านตะวันออกหรือทวีปเอเชีย ส่วนการคืนดินแดนเดิมของไทยนั้นให้รัฐบาลญี่ปุ่นเป็นผู้ไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทครั้งนี้^๑

ข.) เมื่อญี่ปุ่นเข้าไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส

ญี่ปุ่นดำเนินนโยบายเข้ารุกรานแมนจูเรียตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๖ (ค.ศ. ๑๙๓๓) และทำสงครามกับประเทศจีนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ (ค.ศ. ๑๙๓๗) ด้วยความคิดที่จะเป็นผู้นำทั้งทางด้านการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางทหาร และทางวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออก ประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพลอยู่ในทวีปเอเชียขณะนั้นคือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ จีน และเนเธอร์แลนด์ จึงได้ร่วมมือกันปิดล้อมญี่ปุ่นทางเศรษฐกิจ โดยใช้แผนที่เรียกว่า "แนว เอ.บี.ซี.ดี."^๒ ซึ่งมีผลให้ญี่ปุ่นตกอยู่ในฐานะลำบาก การปิดล้อมทำให้ญี่ปุ่นขาดแคลนวัตถุดิบและเสบียงอาหารรวมทั้งตลาดการค้าด้วย ฉะนั้นเพื่อความอยู่รอดของญี่ปุ่นรัฐบาลญี่ปุ่นจึงต้องหาทางแสวงวงล้อมแนว เอ.บี.ซี.ดี. นี้ให้ได้ มิฉะนั้นญี่ปุ่นก็ต้องประสบความหายนะในที่สุด ในขณะที่สงครามทางด้านทวีปยุโรปเกิดขึ้นนั้นฝ่ายอักษะคือ เยอรมนีและอิตาลีทำสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรได้แก่ โปแลนด์ ฝรั่งเศส และอังกฤษ

^๑ ประยูร ภมรมนตรี, ชีวิต ๕ แฉกดินของข้าพเจ้า, หน้า ๘๐๕.

^๒ แนว เอ.บี.ซี.ดี., A คือสหรัฐอเมริกา, B คืออังกฤษ, C คือจีน, และ D คือเนเธอร์แลนด์

ญี่ปุ่นซึ่งกำลังรอโอกาสที่จะเปิดการรุกรบเพื่อขยายอำนาจลง ไต้หวันก็ได้เข้าร่วม เป็นพันธมิตรกับฝ่ายอักษะ
 ทั้งนี้เพื่อจะถ่วงดุลอำนาจกับประเทศมหาอำนาจตะวันตกและปรารถนาจะฉวยโอกาสรุกรานในย่านเอเชีย
 ตะวันออกและมหาสมุทรแปซิฟิก โดยญี่ปุ่นคาดคะเนว่าอังกฤษ ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ยังไม่
 พร้อมที่จะทำสงครามทางย่านเอเชียตะวันออกและย่านแปซิฟิก รวมทั้งสหรัฐอเมริกาเองก็ยังไม่พร้อม
 ที่จะสกัดกั้นการแผ่ขยายอำนาจของญี่ปุ่นในขณะนั้น ด้วยเหตุนี้ญี่ปุ่นจึงได้ทำสัญญาไตรภาคีร่วมกับเยอรมนี
 และอิตาลี (Rome-Berlin-Tokyo Axis) เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๓ (ค.ศ. ๑๙๔๐)
 และทำสัญญาไม่รุกรานกับสหภาพโซเวียตเมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. ๑๙๔๑)

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ คณะกรรมการประสานงานการสงครามของญี่ปุ่น
 ได้ประชุมกัน และมีมติวางหลักการขั้นมูลฐานของนโยบายต่างประเทศคือ

- (๑) ยืนยันที่จะสถาปนาวงใหญ่ด้วยร่วมแห่งมหา เอเชียบูรพา
- (๒) ให้เจรจาตกลงปัญหาจีนโดยเร็ว
- (๓) รักษาความมั่นคงและความสามารถในการป้องกันประเทศ รวมทั้งการขยายอิทธิพล
 ไปทางใต้ และถ้าเหตุการณ์อำนวยก็ให้ตกลงปัญหาต่าง ๆ กับสหภาพโซเวียต^๒

อนึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นได้วางนโยบายที่จะทำสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษไว้ด้วย ถ้าหาก
 การเจรจาทางการทูตล้มเหลวลงและในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอินโดจีนฝรั่งเศสรวมทั้งประเทศไทยนั้น ญี่ปุ่น
 จำเป็นต้องใช้อินโดจีนเป็นฐานทัพและแหล่งบ่อนทรัพยากรธรรมชาติเพื่อขยายอำนาจลงใต้ ญี่ปุ่นจึงลง
 กองทหารของตนเข้าสู่อินโดจีนฝรั่งเศสตั้งกล่าวแล้ว

เมื่อเกิดกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส ในขณะที่การรบได้เพิ่มความรุนแรง
 มากยิ่งขึ้นนั้นรัฐบาลเยอรมนีเกรงว่าจะเกิดแนวรบที่สองทางย่านเอเชียตะวันออกขึ้น ซึ่งอาจจะทำให้
 เสียแผนการรบทางทวีปยุโรปหรือแนวรบด้านตะวันตก ดังนั้นรัฐบาลเยอรมนีจึงบีบบังคับให้รัฐบาล

^๑ ดิเรก ชัยนาม, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เล่ม ๑, หน้า ๔๓-๔๔.

^๒ เขียน ชีระวิทย์, วิวัฒนาการการปกครองของญี่ปุ่น (พระนคร : แพร่พิทยา, ๒๕๑๑),

วิชิยุติการรบกับไทย โดยให้รัฐบาลญี่ปุ่นเข้าใกล้เกลี้ยกระดิ่งพิพาทครั้งนี้ ด้วยเหตุนี้เมื่อ วันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ อัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยคือ นายฟูตามิ ยาซุซาโตะ (Futami Yasusato) ได้มาพบพลตรี หลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และชี้แจงให้ทราบว่ารัฐบาลวิชิได้ขอให้รัฐบาลญี่ปุ่นเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท ระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส ซึ่งฝ่ายญี่ปุ่นรับจะเป็นคนกลางให้และฝ่ายญี่ปุ่นได้ออกแถลงการณ์ไปแล้วมีใจความสำคัญคือ " (๑) ญี่ปุ่นจะสนับสนุนให้ไทยได้ดินแดนที่เสียไปคืน ความความประสงค์ (๒) ญี่ปุ่นรับรองว่าจะไม่เรียกร้องบำเหน็จรางวัลอย่างใดกับไทย ทั้งในขณะนี้และในกาลข้างหน้า โดยเฉพาะหากญี่ปุ่นจะมีข้อพิพาทกับประเทศใด ญี่ปุ่นจะไม่ล่วงละเมิดอธิปไตยของไทย"

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ อุปทูตฝรั่งเศสได้มาพบนายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและได้ชี้แจงว่ารัฐบาลฝรั่งเศสได้ตกลงในหลักการที่จะให้ญี่ปุ่นเป็นคนกลางแต่ยังไม่เด็ดขาด รัฐบาลวิชิจึงให้อุปทูตมาถามรัฐบาลไทยว่า รัฐบาลไทยพร้อมที่จะเจรจาโดยตรงกับฝรั่งเศสหรือไม่ในเรื่องเส้นพรมแดนตามลำแม่น้ำโขงที่ค้างมาหรืออีกนัยหนึ่งตามข้อเสนอของรัฐบาลวิชิ อุปทูตมีความเห็นว่าฝรั่งเศสควรเจรจาด้วยไทยโดยตรงดีกว่า เพราะถ้าหากให้ญี่ปุ่นเข้าใกล้เกลี้ยกระดิ่งพิพาทและไทยก็จะเสียเปรียบ และญี่ปุ่นก็จะได้ประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว^๒

ระหว่างที่ญี่ปุ่นกำลังเสนอตัวเป็นคนกลางเข้าใกล้เกลี้ยกระดิ่งพิพาทครั้งนี้ และประเทศคู่กรณีพิพาทได้หยุดยิงเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้วนั้น แต่ปรากฏว่าในวันเดียวกันนั้นเองทหารอินโดจีนได้ทำการยิงมายังหน่วยทหารไทยที่บ้านสำโรง ฝ่ายญี่ปุ่นจึงขู่ว่าจะโจมตีกำลังทหาร -

^๑ สด. สำนักนายกา. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) ครั้งที่ ๔/๘๔ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๔ เรื่องญี่ปุ่นขอเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส

^๒ กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม อินโดจีน ๓:๕ (๑) บันทึกการสนทนาของนายดิเรก ชัยนาม กับ อุปทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๔

เข้าปฏิบัติการณ์ในอินโดจีน ในที่สุดฝ่ายฝรั่งเศสจึงยอมรับข้อเสนอของรัฐบาลญี่ปุ่นในเดือนมกราคม ปีเดียวกันนี้^๑

รัฐบาลไทยได้จัดคณะผู้แทนไปเจรจาและลงนามในสัญญาพักรบกับอินโดจีนฝรั่งเศส โดย ญี่ปุ่นเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยที่กรุงไซ่ง่อนและกรุงโตเกียว ฝ่ายญี่ปุ่นจัดให้ผู้แทนอินโดจีนฝรั่งเศสและ ผู้แทนฝ่ายไทยพบปะเจรจากันบนเรือลาดตระเวน "นาโตรี" (Natori) ของญี่ปุ่นซึ่งจอดอยู่ที่ท่าเรือ กรุงไซ่ง่อนเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยมีพันเอก ทามูรา (Colonel Tamura) เป็นผู้นำคณะผู้แทนทั้งสองฝ่ายไปยังเรือลาดตระเวนนาโตรีในวันเดียวกันนี้ เพื่อรับข้อเสนอของ รัฐบาลญี่ปุ่นเกี่ยวกับการพักรบ ผู้แทนฝ่ายญี่ปุ่นมีนายพล สุมิตา (General Sumita) เป็น หัวหน้าคณะ ฝ่ายไทยมีนาวาอากาศเอก พระศิลาปัทมราชม เป็นหัวหน้าคณะ และนายทิว ตะเวทิกุล เป็นผู้แทนและเลขานุการ ส่วนฝ่ายฝรั่งเศสมีนายบอร์ช โกตีเอ (Georges Gautier) เป็นหัวหน้าคณะ^๒

รัฐบาลญี่ปุ่นได้ยื่นข้อเสนอให้แก่คณะผู้แทนฝ่ายไทยและคณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศส ทั้งกำชับให้ ผู้แทนทั้งสองฝ่ายยื่นคำตอบแก่ฝ่ายญี่ปุ่นในวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ฝ่ายญี่ปุ่นใช้วิธีสยบถามความ ประสงค์ของคู่กรณีพิพาทแต่ละฝ่าย เมื่อมีการขัดแย้งกันในข้อใดก็ต่อรองกันโดยผ่านคณะผู้แทนฝ่ายญี่ปุ่น โดยคณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสมิได้เจรจากับผู้แทนฝ่ายไทยโดยตรงเลย ผู้แทนฝ่ายญี่ปุ่นฝ่ายไทยและฝ่าย ฝรั่งเศสได้ร่วมลงนามในสัญญาพักรบเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ปีเดียวกันนี้ โดยตกลงให้ทหารอินโดจีน และกองทหารไทยถอยออกจากที่ตั้งจริงของตนเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เวลา ๑๐.๐๐ น. (เวลาท้องถิ่น) ออกไป ๑๐ กิโลเมตร^๓ (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.)

^๑ กยส.ต่างประเทศ. แฟ้ม อินโดจีน ๓ : ๔ (๖) กองบัญชาการทหารสูงสุด ที่ ๑๔๘/๘๔ เรื่องฝรั่งเศสทำการยิงปิดข้อตกลง ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๔

^๒ กยส.ต่างประเทศ. แฟ้ม อินโดจีน ๓ : ๔ (๑) เรื่องรายงานการเจรจาและลงนาม ในข้อตกลงพักรบระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส

^๓ เรื่องเดียวกัน

ส่วนการเจรจาเพื่อหาทางระงับข้อพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสที่
กรุงโตเกียวเวลานั้น คณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสและคณะผู้แทนฝ่ายไทยได้เดินทางไปพบปะเจรจ
กันเมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสคือ นายชาลส์ อาร์แรง อังรี
อัครราชทูตฝรั่งเศส และนายเรอเน โรแบง ผู้สำเร็จราชการอาณานิคมของฝรั่งเศส
ผู้แทนฝ่ายไทยคือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร วรบรรณ ที่ปรึกษา
กระทรวงการต่างประเทศ เป็นหัวหน้าคณะ และนายทวี ตะเวทิกุล เป็นเลขานุการ^๒

คณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสและคณะผู้แทนฝ่ายไทยยอมรับข้อเสนอนี้ในการไกล่เกลี่ย
ของรัฐบาลญี่ปุ่นตั้งแต่วันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ และผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายได้ลง
นามร่วมกันในข้อไกล่เกลี่ยเพื่อเป็นการรับรองแก่ทั้งสองฝ่าย ที่ญี่ปุ่นยังได้เอื้อเพื่อแก่คณะ
ผู้แทนฝ่ายไทยได้กล่าวปราศรัยกับประชาชนชาวไทยทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรุง
โตเกียวในวันเดียวกันนี้ ซึ่งมีใจความสำคัญดังนี้

๑. ประเทศฝรั่งเศส... ยอมรับให้ดินแดนดังต่อไปนี้แก่ประเทศไทย
  - ก) ดินแดนแคว้นปากกลาย ตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๒ แห่งอนุสัญญาฉบับวันที่ ๑๓
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๓ ระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส
  - ข) ดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงตั้งแต่เหนือ เส้นเขตแดนระหว่างจังหวัดพระตะบอง
กับจังหวัดโพนสิ้วและดินแดนตามแนวฝั่งซ้ายจากจุดระหว่างทะเลสาบกับเขต
จังหวัดพระตะบองและเส้นรุศตอนใต้ที่สุด ขึ้นไปทางทิศเหนือตามเส้นซีก
ยาวจนถึงเส้นซีกขวาง ๑๔ องศา จากจุดนี้ ซีกตามแนวเส้นซีกขวาง ๑๕ องศา ไป
ทางทิศตะวันออกจนถึงแม่น้ำโขง แต่ดินแดนเล็กน้อยตรงข้ามกับสตรีงแตรง
จะสงวนไว้ให้แก่อินโดจีนฝรั่งเศส
๒. ในส่วนที่เกี่ยวกับดินแดนที่ยอมรับให้ตามที่กล่าวข้างต้นนั้น จะต้องเป็นไปดังต่อไปนี้

^๑ ศรีกรุง ๒๖๕๕ (๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๔) : ๑.

^๒ กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม อินโดจีน ๓:๕ (๑) เรื่องแต่งตั้งผู้แทนไปทำความ
สงบศึกและหาหนทางระงับข้อพิพาทเนื่องจากการขอปรับปรุงดินแดนอินโดจีน

- ก) จะต้องเป็นเขตปลอดทหารตลอดทั่วทั้งหมด
- ข) ชาวฝรั่งเศสและอินโดจีนในดินแดนนั้น จะได้รับผลประโยชน์โดยเท่าเทียมกันกับ
ที่ให้แก่ชาวไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการเช่า การก่อสร้าง และกิจการงาน
๓. รัฐบาลไทยจะเคารพต่ออนุสาวรีย์ของกษัตริย์ในเขตสามเหลี่ยมตรงหน้า
หลวงพระบาง และจะให้ความสะดวกในการรักษาและเยี่ยมชม ๖ ลาด
๔. ในการปักปันเขตแดนในลำแม่น้ำโขงจะถือหลักร่องน้ำลึก แต่เกาะโขงและเกาะ
โชนจะอยู่ในความปกครองร่วมกันของไทยและฝรั่งเศสภายใต้อธิปไตยของไทยและ
สิ่งก่อสร้างของฝรั่งเศสซึ่งได้มีอยู่ก่อนบนเกาะทั้งสองนั้นจะคง เป็นของฝรั่งเศสต่อไป
- ฝ่ายผู้หนึ่งได้ขอให้ผู้แทนฝ่ายไทยและผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสลงนามในหนังสือแลกเปลี่ยน

เปลี่ยนกันคือ หนังสือแลกเปลี่ยนระหว่างไทยกับผู้หนึ่งและระหว่างผู้หนึ่งกับฝรั่งเศส ต่างให้คำ
มั่นสัญญาอย่างถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกันว่าจะไม่ทำความตกลงกับประเทศที่สาม ทั้งนี้เพื่อความ
ร่วมมือในทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและทางทหาร อันจะเป็นปฏิปักษ์ต่อประเทศคู่สัญญา
การเจรจาเพื่อหาทางระงับข้อพิพาท ๗ กรุงโตเกียวครั้งนี้ผู้หนึ่งน่าจะได้รับประโยชน์มาก
กล่าวคือผู้หนึ่งได้รับคำประกันจากทั้งสองฝ่ายคือไทยและฝรั่งเศส ในอันที่จะไม่ก่อเหตุการณ
หรือไม่เอนเอียง เข้าข้างประเทศอื่นในทางที่จะเป็นภัยต่อผู้หนึ่ง อนึ่งผู้หนึ่งได้เข้าตั้งฐานทัพ
ในอินโดจีนเพื่อขยายอำนาจลงใต้และอุทิศทรัพยากรจากอินโดจีนด้วย ซึ่งมีผลให้แผน
ยุทธศาสตร์ระยะยาวของผู้หนึ่งที่กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้วว่าจะใช้ดินแดนไทยเป็นฐานทัพเพื่อ
โจมตีสยาม สิงคโปร์และพม่า ตลอดจนดินแดนอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ซึ่ง เป็นความปรารถนาของผู้หนึ่งที่จะสร้างวงไพฑูลย์ร่วมแห่งมหาเอเชียบูรพา ฉะนั้นผู้หนึ่งจึง
ประสบความสำเร็จอีกก้าวหนึ่งในแผนการรุกลงใต้^๒

ถึงแม้จะมีอุปสรรคบางประการเกี่ยวกับข้อต่อรอง เรื่อง เส้นเขตแดนระหว่างไทย
กับฝรั่งเศสก็ตาม แต่ผู้หนึ่งก็ได้ใกล้เคียงประนีประนอมจนกระทั่งประเทศคู่กรณียอมลงนามร่วมกัน

^๑ กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม อินโดจีน ๓:๕ (๘) คำแถลงการณ์ร่วมกันของทาง
ราชการ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๔๘๔

^๒ กบส. ต่างประเทศ. แฟ้ม อินโดจีน ๓:๖ (๖) คำแปลโทรเลขจำนวน ที่ ๙๓/
๒๔๘๔ จากหัวหน้าคณะผู้แทนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

อย่าง เป็นทางการในอนุสัญญาสันติภาพโตเกียวเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ณ
 ทำเนียบนายกรัฐมนตรีที่ปุ่น^๑ ซึ่งมีใจความสำคัญ ๑๒ ข้อ และพิธีสารอีก ๓ ฉบับ สำระ
 สำคัญของอนุสัญญาสันติภาพโตเกียวคือ "(๑) ให้มีสัมพันธไมตรีระหว่างไทยกับอินโดจีน
 ฝรั่งเศสตามสถานภาพเดิม (๒) ให้มีการปรับปรุงเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับ
 อินโดจีนฝรั่งเศส"^๒

ตามข้อตกลงในอนุสัญญาสันติภาพโตเกียวฉบับนี้ประเทศไทยได้รับดินแดนเดิมคืน
 ประมาณ ๒๕,๐๒๕ ตารางกิโลเมตร หลังจากมีการแลกเปลี่ยนสัตยาบันนาคิคาสัญญาเมื่อ
 วันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ณ กรุงโตเกียวแล้ว^๓ ประเทศไทยได้พบแดนธรรมชาติ
 แม่น้ำโขง เป็นเส้นกั้นพรมแดนตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์ใน
 ด้านยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศที่ได้อาศัยแม่น้ำโขง เป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างไทย
 กับอินโดจีนฝรั่งเศส และไ้รวมชาวไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในดินแดนอินโดจีนฝรั่งเศส
 ที่ตกค้างอยู่นั้นกลับคืนมารวมกับชาวไทยในประเทศไทยด้วย (โปรดดูแผนที่ ในใบแทรก)

รัฐบาลไทยได้จัดการปกครองดินแดนที่ไ้มาใหม่นี้เช่นเกี่ยวกับการปกครอง
 ดินแดนในส่วนอื่น ๆ ของประเทศ รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติวางระเบียบบริหารและ
 จัดการปกครองดินแดนเหล่านั้นหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมาย—
 มังคัมในเขตท้องที่บางแห่งในดินแดนที่ไทยไ้คืนมาจากฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๔๘๔ และพระ—
 ราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดลานช้าง ศาลจังหวัดจำปาศักดิ์ ศาลจังหวัดพิบูลสงคราม^๔
 และศาลจังหวัดพระตะบอง พ.ศ. ๒๔๘๔^๕

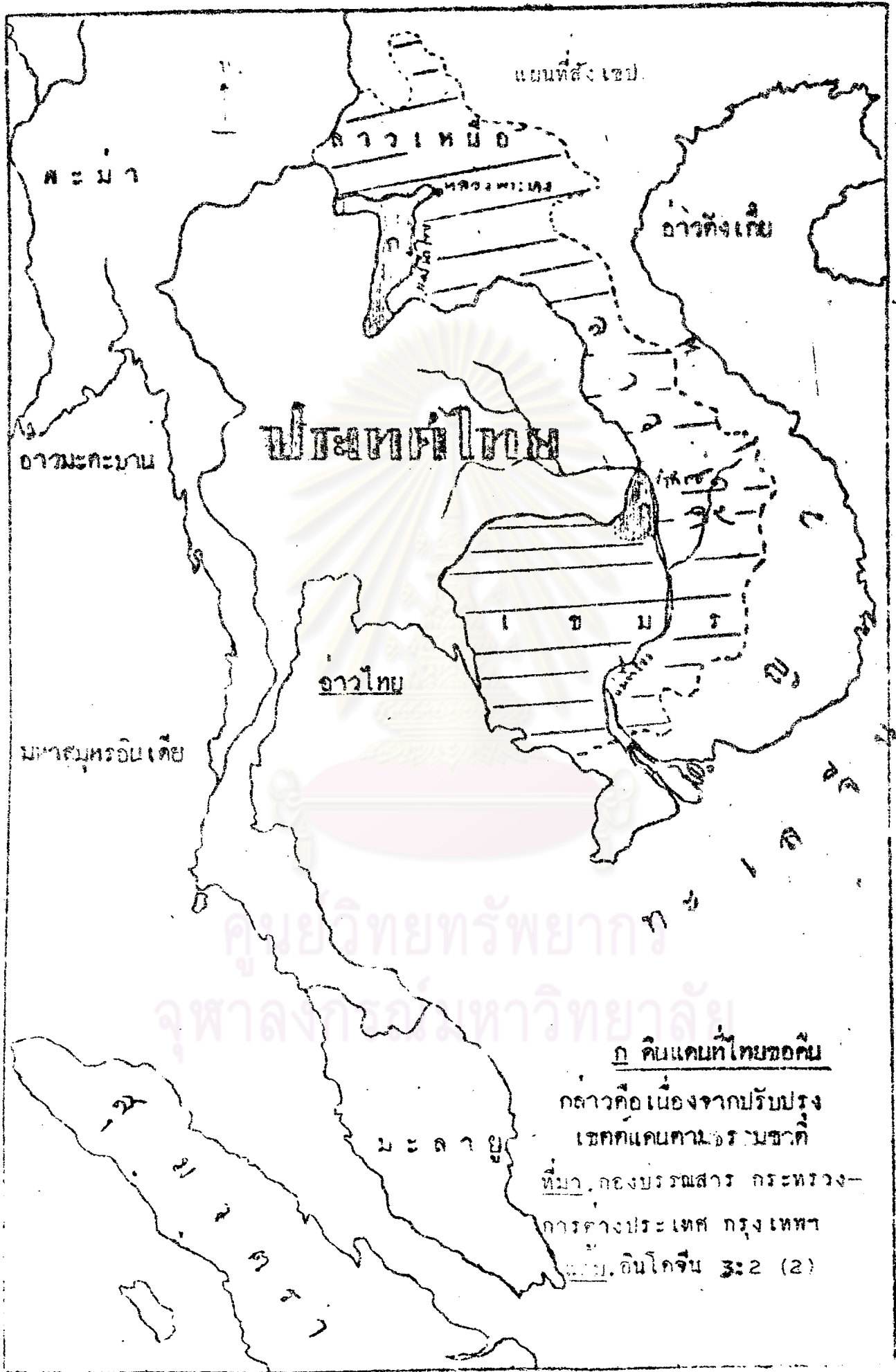
^๑ ศรีกรุง (๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๔) : ๑-๒.

^๒ "สนธิสัญญาและความตกลงทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศและ
 องค์การระหว่างประเทศ," กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ,
 หน้า ๒๒๓-๒๒๕.

^๓ กบส. กางประเทศ. แซ่ม อินโดจีน ๓:๕ (๘) รายงานของหลวงวิจิตรวาทการ

^๔ จังหวัดพิบูลสงครามคือ เมืองเสียมราฐ

^๕ ราชกิจจานุเบกษา ๕๘ (๒๗ กรกฎาคม ๒๔๘๔) : ๕๕๔-๕๕๖.

ประเทศไทย

ลาวไทย

ก คินแดนที่ไทยขอคืน

กล่าวคือเนื่องจากปรับปรุง
เขตคินแดนตามธรรมนูญ
ที่มา กองบรรณสาร กระทรวง-
การต่างประเทศ กรุงเทพฯ
พ.ศ. ๒๔๗๖ ๓: ๒ (๒)

คู่มือวิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตามรัฐบาลสมัยพลตรี หลวงพิบูลสงคราม รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณของรัฐบาลญี่ปุ่นในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทระหว่าง ไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส^๒ จนกระทั่งประเทศไทยได้รับดินแดนเดิมคืนบางส่วนดังกล่าวแล้ว ประเทศญี่ปุ่นก็ได้รับเกียรติภูมิสูงขึ้นในสายตาของนานาชาติที่มีบทบาทสำคัญในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทครั้งนี้ จึงจะเห็นได้ว่าบรรดาสื่อมวลชนต่างก็ได้ลงข่าวยกย่องญี่ปุ่นหลายครั้ง เช่น หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ได้ลงข่าวว่า "การไกล่เกลี่ยของญี่ปุ่นทำให้อิทธิพลของอเมริกาเสื่อม"^๓ และประชาชนชาวไทยต่างก็มีทัศนคติที่ดีต่อชาวญี่ปุ่นในระบะนั้น รุ่งปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ได้ลงข่าวแสดงท่าทีเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า "ไทยได้รับคืนดินแดนอันชอบธรรมกลับมา เป็นชัยชนะประการหนึ่งอาศัยเพื่อนน้ำมิตร (ญี่ปุ่น) จักให้ ซึ่งทั้งนี้ประชาชนคนไทยทั้งชาติไม่ลืมเลย"^๔ ส่วนชาวญี่ปุ่นก็แสดงท่าทีเป็นมิตรกับชาวไทยในระบะนั้นเช่น นายฟูตานิ ยาชูทาโตะ อัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ได้กล่าวแก่คณะผู้แทนหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยว่า "ขอให้ชาวญี่ปุ่นรักไทยอย่างสนิท"^๕ จึงอาจจะกล่าวได้ว่าผลการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทครั้งนี้ชาวไทยและชาวญี่ปุ่นต่างก็มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในฐานะมิตรประเทศโดยแท้จริง

^๑ พลตรี หลวงพิบูลสงคราม ได้รับพระราชทานเลื่อนยศเป็น "จอมพล" พร้อมกับกวศราจอมพลและสายประจำทองคำ ภายหลังสงครามอินโดจีน

^๒ กองทัพอากาศ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๔-๒๖๕. (สงครามครั้งนี้ฝ่ายไทยเสียกำลังทหารและตำรวจ ๑๖๐ คน บาดเจ็บถึงทุพพลภาพ ๑ คน บาดเจ็บสาหัส ๑๐๐ คน บาดเจ็บเล็กน้อย ๓๐๗ คน รัฐบาลได้สร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิเป็นที่ระลึก)

^๓ ศรีกรุง (๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๔) : ๑.

^๔ ศรีกรุง (๒๗ มีนาคม ๒๔๘๔) : ๑.

^๕ ศรีกรุง (๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๔) : ๓.

ข. ท่าทีของรัฐบาลไทยที่ปรับนโยบาย เอนเอียงไปทางญี่ปุ่น

จากภูมิหลังที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้ดำเนินนโยบายผูกมิตรกับรัฐบาลไทยตลอดมา ทั้งทางด้านการเมือง ทางทหาร ทางเศรษฐกิจ และทางวัฒนธรรม จนกระทั่งทั้งสองประเทศได้ร่วมลงนามในกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา มีรายละเอียดที่น่าพิจารณาอยู่ ๓ ประเด็นคือ

๑) ทัศนคติของชาวไทยที่มีต่อญี่ปุ่นนับตั้งแต่ญี่ปุ่นรบชนะรัสเซียเมื่อ พ.ศ.

๒๔๘๓-๒๔๘๔

๒) ท่าทีของรัฐบาลไทยในที่ประชุมสันนิบาตชาติในกรณีญี่ปุ่นรุกรานแมนจูเรีย
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๗

๓) ผลจากการที่ญี่ปุ่นได้เข้าใกล้ใกล้ชิดระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสเมื่อ

พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๘๔

ก) ทัศนคติของชาวไทยที่มีต่อญี่ปุ่นนับตั้งแต่ญี่ปุ่นรบชนะรัสเซียเมื่อ พ.ศ.

๒๔๘๓-๒๔๘๔

ชัยชนะของญี่ปุ่นต่อรัสเซียในครั้งนั้นเป็นจุดสำคัญที่ทำให้ญี่ปุ่นก้าวขึ้นสู่การเป็นประเทศมหาอำนาจและจุดรวมความสนใจของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออก ตัวอย่างการพัฒนาประเทศที่เจริญก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่าเทียมกับมหาอำนาจตะวันตกของชาวญี่ปุ่น น่าจะมีอิทธิพลต่อแนวความคิดของพวกปัญญาชนชาวไทยไม่น้อย รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดของชาวไทยบางกลุ่มที่ต้องการจะเห็นประเทศไทยได้พัฒนาความเจริญเช่นเดียวกับญี่ปุ่น อันจะปรากฏในด้านความคิดของพวกผู้นำกบฏ ร.ศ. ๑๓๐^๑ และผู้นำคนสำคัญของคณะราษฎรบางคน หรือ คณะปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๙๕ ก็มี -

^๑ แกมสุข นุ่มนนท์, "ขบวนการ ร.ศ. ๑๓๐," วารสารธรรมศาสตร์

๒ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๒๖) : ๒๖-๒๘.

แนวความคิดที่จะปรับปรุงประเทศให้เจริญก้าวหน้าแบบประเทศตะวันตกหรือเลียนแบบประเทศญี่ปุ่น เพราะตัวอย่างชาตินิยมแบบญี่ปุ่นเป็นเครื่องมือช่วยกระตุ้นให้ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกสู้ศึกในศักราชและสำนึกถึงความเป็นชาติที่มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ฉะนั้นชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และชาวไทยเป็นจำนวนมากจึงมีความรู้สึกนิยมยกย่องชาวญี่ปุ่นในฐานะประเทศมหาอำนาจผู้นำของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ข. ท่าทีของรัฐบาลไทยในที่ประชุมสันนิบาตชาติในกรณีญี่ปุ่นรุกรานแมนจูเรีย

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔-๒๔๗๗

เนื่องจากแมนจูเรียเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติและเป็นที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ญี่ปุ่นจึงปรารถนาจะไ้ควบคุมยึดและต้องการแมนจูเรียเป็นตลาดการค้าด้วย นอกจากนี้ก็เป็นดินแดนที่ญี่ปุ่นอาจจะขยายอิทธิพลไปสู่ภูมิภาคใกล้เคียงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่นจึงส่งกำลังทหารเข้ารุกรานแมนจูเรียตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๔ แล้วเปลี่ยนชื่อแมนจูเรียเป็น "แมนจูเก๋ว" (Manchukuo) ภายใต้อิทธิพลของญี่ปุ่น ต่อมาญี่ปุ่นกลับโจมตีเมืองเซียงไฮ้ของจีน รัฐบาลจีนไ้ร้องเรียนไปยังสมัชชาแห่งสันนิบาตชาติ ถึงสมัชชาไ้ลงมติให้ญี่ปุ่นถอนตัว ต่อมาคณะมนตรีไ้แต่งตั้ง ลอร์ด ลิตตตัน เป็นประธานไปปรึกษาสถานการณ์ แต่ก็เป็นการสายเกินไปที่จะไ้ประณามญี่ปุ่นเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๖ ปรากฏว่าญี่ปุ่นปฏิเสธและไ้ลาออกจากสันนิบาตชาติเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (ค.ศ. ๑๙๓๔)

เชิดชาย เหล่าหล้า, สหประชาชาติ (กรุงเทพฯ:แพรวพินทยา, ๒๕๑๖), หน้า ๖๔-๖๕. (ภาคีของสนธิสัญญา ๙ มหาอำนาจและประเทศอื่น ๆ ไปประชุมที่กรุงบรัสเซลส์ เริ่มประชุมเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๔๔๐ มีผู้แทนประเทศต่าง ๆ รวม ๑๕ ประเทศ และสหรัฐอเมริกาไ้ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมด้วย)

การประชุมที่กรุงบรัสเซลส์เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐ (ค.ศ. ๑๙๓๗) เพื่อ
 กำหนดนโยบายและยุทธวิธีของญี่ปุ่นนั้น ญี่ปุ่นไม่ได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุม ระหว่างที่การประชุม
 กำลังดำเนินอยู่นั้น ญี่ปุ่นได้ออกแถลงการณ์เป็นการท้าทายหลายฉบับ ส่วนผู้แทนอิตาลีก็กล่าว
 เยาะเย้ยตลอดระยะเวลาการประชุม สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศสขอร้องให้หาวิธี
 ทำการไกล่เกลี่ย แต่จีนและสหภาพโซเวียตขอให้ดำเนินการขัดขวางผู้รุกรานโดยตรง และ
 อิตาลีคัดค้านต่อการปฏิบัติทั้งสองประเทศ ส่วนประเทศไทย หลวงภักธวาทी ผู้แทนรัฐบาลไทยคง
 ออกเสียงประณามญี่ปุ่นเนื่องจากได้รับคำสั่งจากรัฐบาลไทยให้งดออกเสียง ทั้งนี้เพื่อมิให้ญี่ปุ่น
 หมายใจกับรัฐบาลไทยซึ่งผู้แทนญี่ปุ่นได้แสดงความซาบซึ้งในน้ำใจของรัฐบาลไทย พร้อมทั้งกล่าว
 ให้ความมั่นใจว่าถ้าเกิดความขัดแย้งระหว่างไทยกับชาติตะวันตกแล้ว ญี่ปุ่นจะให้ความช่วยเหลือ
 ไทย ทั้งยังได้ประกาศขอมลรัฐบาลไทยที่เป็นมิตรที่เห็นอกเห็นใจญี่ปุ่น แต่เซอร์ โจเซฟ
 ทรอสบี (Sir Josiah Crosby) เอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทยสมัยสงคราม—
 อินโดจีนได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การที่รัฐบาลไทยงดออกเสียงไม่ได้หมายความว่ารัฐบาลไทยสนับสนุน
 ญี่ปุ่นในกรณีนี้รัฐบาลไทยไม่ได้เข้าข้างญี่ปุ่น แต่ได้พยายามกระทำการมิให้เป็นการต่อต้าน
 ญี่ปุ่น ทั้งนี้เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเล็กจึงไม่ต้องการจะเป็นปฏิปักษ์กับประเทศญี่ปุ่น^๒
 อย่างไรก็ดีก็มีผลให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในบรรดาประเทศยุโรปหลายประเทศว่า การงดออก
 เสียงประณามญี่ปุ่นของรัฐบาลไทยครั้งนี้แสดงว่าไทยได้ทำสัญญาลับกับญี่ปุ่นไว้ก่อนแล้ว^๓

^๑ เจริญ ไชยชนะ, โลกหลังสงครามไคเซอร์, พิมพ์ครั้งที่ ๑. (พระนคร :
 เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๖), หน้า ๕๘๓-๕๘๕. (๑๕ ชาติออกเสียงลงคะแนนตำหนิญี่ปุ่น อิตาลีคัดค้าน)

๒

Josiah Crosby, Sir., Siam : The Crossroads, p.63.

^๓ แดมสุชา นุ่มนนท์, "องค์ประกอบของนโยบายต่างประเทศ : นโยบายต่างประ-
 เทศของไทยสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒", วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร (มิถุนายน—
 พฤศจิกายน ๒๕๑๔) : ๖๐-๖๒.

ก.) ผลจากการที่ญี่ปุ่นได้เข้าใกล้เกลี้ยกรอญพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส

พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. ๑๙๔๑)

โดยที่รัฐบาลเยอรมนีได้เป็นบงกชให้รัฐบาลวิซีฝรั่งเศสยุติการรบกับไทยและให้รัฐบาลญี่ปุ่นเป็นผู้ไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทครั้งนี้ จึงเป็นโอกาสเชื้ออำนาจยให้ญี่ปุ่นได้เข้ามาสร้างอิทธิพล - ทางการเมืองและทางการทูตในอินโดจีนและในประเทศไทย ทั้งเป็นการช่วยเสริมสร้างความศรัทธาเชื่อถือจากประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออก อันจะเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนนโยบายการสร้างวงไพฑูรย์ร่วมแห่งมหาเอเชียบูรพาด้วย การที่ญี่ปุ่นเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทครั้งนี้ทำให้ญี่ปุ่นประสบผลสำเร็จในแผนการขยายอำนาจได้ยิ่งขึ้นหนึ่งและเป็นโอกาสเชื้ออำนาจยให้ญี่ปุ่นได้เพาะความนิยมให้แก่ประชาชนชาวไทยอย่างมาก เพราะในระหว่างที่เกิดสงครามอินโดจีนนั้นประเทศไทยถูกอังกฤษและสหรัฐอเมริกาปิดกั้นไม่สนับสนุนให้ไทยทำการรบกับอินโดจีนฝรั่งเศส กล่าวคือสหรัฐอเมริกาสั่งกักเครื่องบินและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ไทยสั่งซื้อจากสหรัฐอเมริกาและได้ชำระเงินเรียบร้อยแล้วจำนวน ๒๔ เครื่องไว้ที่ฟิลิปปินส์ ซึ่งปรากฏข่าวในหนังสือพิมพ์ศรีกรุงว่า "สหรัฐอเมริกาได้รับเครื่องบินและปืนกลชนิดเครื่องบินหลายสิบกกระบอกที่ฟิลิปปินส์เมื่อไม่นานมานี้ จนบัดนี้ทางสหรัฐอเมริกาก็ไม่ยอมจำคืนให้..." แต่ฝ่ายญี่ปุ่นกลับส่ง เครื่องบินของตนจำนวนดังกล่าวนี้ให้แก่ประเทศไทยพร้อมทั้งปืนและกระสุนปืน รัฐบาลไทยจึงรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณและชื่นชมยินดีต่อชาวญี่ปุ่นที่ได้ช่วยเหลือไทยในฐานะที่ต่อความเป็น การสงครามกับอินโดจีนฝรั่งเศส และญี่ปุ่นก็มีส่วนสนับสนุนประเทศไทยในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทจนกระทั่งไทยได้รับเงินแค้นเดิมคืนบางส่วนดังกล่ามาแล้ว จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลไทยสมัยพลตรี หลวงพิบูลสงคราม มีท่าทีเอนเอียงไปทางฝ่ายญี่ปุ่นมากกว่าทางฝ่ายสัมพันธมิตรภายหลังสงครามอินโดจีน ซึ่งจะเป็นที่ประจักษ์แน่ชัดในระยะต่อมา

๑) ดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๓), หน้า ๕๕.

๒) ศรีกรุง, วันอาทิตย์ที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๔, หน้า ๑.